Na osnovu člana 245. stav 1. Zakona o radu („Službeni glasnik RS”, br. 24/2005, 61/2005 i 54/2009),

Reprezentativni sindikati: Sindikat radnika građevinarstva i industrije građevinskog materijala Srbije, Granski sindikat građevinarstva, IGM, DI i PP „Nezavisnost” i Unija poslodavaca Srbije u delatnostima građevinarstva na teritoriji Republike Srbije, 20. decembra 2010. godine, zaključili su

POSEBAN KOLEKTIVNI UGOVOR
za građevinarstvo i industriju građevinskog materijala Srbije

I. OPŠTE ODREDBE

Član 1.

Ovaj kolektivni ugovor primenjuje se na sve zaposlene, kao i na sve poslodavce u oblasti građevinarstva i industrije građevinskog materijala, članove udruženja poslodavaca koji su zaključili ovaj kolektivni ugovor.

Poslodavcem u smislu stava 1. ovog člana, smatra se poslodavac koji obavlja pretežnu delatnost u oblasti građevinarstva i industrije građevinskog materijala u skladu sa Uredbom o klasifikaciji delatnosti, a prema Prilogu 1 pod nazivom „Klasifikacija delatnosti” koji je odštampan uz ovaj kolektivni ugovor i čini njegov sastavni deo.

Ovaj kolektivni ugovor obavezuje i poslodavce koji su naknadno postali članovi udruženja poslodavaca, učesnika ovog ugovora, od dana pristupanja udruženju tih poslodavaca, kao i one koji nisu članovi udruženja od trenutka donošenja odluke da se ovaj kolektivni ugovor u celosti primenjuje na sve poslodavce koji nisu članovi udruženja poslodavaca – učesnika ovog kolektivnog ugovora, koju donosi nadležni ministar.

Član 2.

Ovim kolektivnim ugovorom, u skladu sa zakonom i drugim propisima, uređuju se prava, obaveze i odgovornosti iz radnog odnosa zaposlenih kod poslodavaca, i to:

– zasnivanje radnog odnosa,
– radno vreme,
– odmori i odsustva,
– zaštita zaposlenih,
– zarada, naknade zarade i druga primanja,
– zabrana konkurencije,
– naknada štete,
– prestanak radnog odnosa, ostvarivanje i zaštita prava zaposlenih,
– savet zaposlenih,
– sindikat zaposlenih,
– prava, obaveze i odgovornosti zaposlenih i poslodavaca u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu,
– postupak izbora i način rada predstavnika zaposlenih i odbora za bezbednost i zdravlje na radu,
– broj predstavnika zaposlenih kod poslodavca kao i njihov odnos sa sindikatom,
– postupak zaključivanja, izmena i dopuna ovog kolektivnog ugovora, kao i primena ovog kolektivnog ugovora,
– međusobni odnosi učesnika Kolektivnog ugovora,
– i druga pitanja od značaja za zaposlene i poslodavce.

Član 3.

Svi izrazi u ovom ugovoru koriste se u smislu njihovih značenja iz Zakona o radu, Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu i Opšteg kolektivnog ugovora.

Ovaj kolektivni ugovor se neposredno primenjuje.

Izuzetno od člana 1, pojedine odredbe se primenjuju za period utvrđen ovim kolektivnim ugovorom (osnovna zarada za najjednostavniji posao).

Opštim aktom poslodavca smatraju se kolektivni ugovor i pravilnik o radu, kojima se mogu utvrditi i veća prava i povoljniji uslovi rada, od prava i uslova rada, utvrđenih ovim kolektivnim ugovorom i zakonom.

Ako kod poslodavca koji je član Udruženja poslodavaca učesnika ovog kolektivnog ugovora, nije organizovan sindikat, poslodavac je dužan da na zahtev Sindikata, potpisnika ovog ugovora dostavi na uvid važeći opšti akt, odnosno tekst ugovora o radu.

II. RADNI ODNOSI

Član 4.

Zasnivanje radnog odnosa vrši se u skladu sa Zakonom, s tim:

– da je na obrazložen, pisani zahtev reprezentativnog sindikata, učesnika kolektivnog ugovora kod poslodavca, poslodavac dužan da omogući uvid u akt kojim se utvrđuju organizacioni delovi kod poslodavca, vrste poslova, vrsta i stepen stručne spreme, broj izvršilaca na određenim poslovima i drugi posebni uslovi za rad na tim poslovima (u daljem tekstu: pravilnik o organizaciji i sistematizaciji poslova), i da se sindikat blagovremeno obavesti o izmenama i dopunama opšteg akta;

– da lice sa kojim želi da zasnuje radni odnos obavesti koja dokumenta treba da dostavi, radi dokazivanja da ispunjava uslove za poslove koje treba da obavlja;

– da potpiše ugovor o radu pre početka rada lica koje zasniva radni odnos i da zaposlenog prijavi nadležnim organizacijama za socijalno osiguranje;

– da od lica koje zasniva radni odnos za rad na poslovima sa posebnim uslovima rada pribavi dokaze o potrebnoj zdravstvenoj sposobnosti od strane nadležne zdravstvene ustanove.

Obaveza poslodavca je da na obrazložen pisani zahtev, najviše dva puta godišnje dostavlja reprezentativnim sindikatima kod poslodavca spisak zaposlenih u prethodnom periodu i poslove koji oni obavljaju, te da im omogući uvid u ostvarivanje zakonske obaveze prijavljivanja zaposlenog na obavezno socijalno osiguranje.

Ugovor o radu

Član 5.

Ugovor o radu, pored sadržine propisane Zakonom o radu, može da sadrži i podatak da li je zaposleni radni odnos zasnovao:

– sa prethodnom proverom radnih sposobnosti,

– sa probnim radom, odnosno u svojstvu pripravnika.

Probni rad

Član 6.

Probni rad se ne može ugovoriti sa pripravnikom.

Za vreme probnog rada, poslodavac i zaposleni mogu da otkažu ugovor o radu sa otkaznim rokom.

Otkazni rok iz prethodnog stava ovog člana, iznosi pet radnih dana.

Radne i stručne sposobnosti zaposlenog, za vreme probnog rada, utvrđuje poslodavac na osnovu izveštaja stručnog lica koje je pratilo rad zaposlenog. Stručno lice koje prati rad zaposlenog za vreme probnog rada određuje poslodavac. Poslodavac ne može od zaposlenog na probnom radu zahtevati obavljanje poslova za čije vršenje zaposleni nije zasnovao radni odnos.

Radni odnos na određeno vreme

Član 7.

Osim u slučajevima utvrđenim zakonom, poslodavac može da zasnuje radni odnos na određeno vreme sa zaposlenim u slučaju angažovanja pripravnika radi osposobljavanja za samostalni rad.

Radni odnos za obavljanje poslova sa povećanim rizikom

Član 8.

Poslovi koji se obavljaju sa povećanim rizikom utvrđuju se aktom o proceni rizika.

Poslodavac je dužan da pre zasnivanja radnog odnosa na poslovima iz prethodnog stava, pribavi od zaposlenog dokaz o utvrđenoj zdravstvenoj sposobnosti za rad na tim poslovima, od strane nadležne zdravstvene ustanove.

Radni odnos sa nepunim radnim vremenom

Član 9.

Radni odnos sa nepunim radnim vremenom, na određeno i neodređeno vreme, zasniva se u skladu sa Zakonom.

Poslovi sa nepunim radnim vremenom utvrđuju se pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji poslova.

Radni odnos za obavljanje poslova van prostorija poslodavca

Član 10.

Radni odnos može da se zasnuje za obavljanje poslova van prostorija poslodavca.

Ugovor o radu kojim se zasniva radni odnos iz stava 1. ovog člana, pored odredbi iz Zakona o radu, sadrži i mere zaštite na radu koje je dužan da obezbedi poslodavac zaposlenom i drugim licima, ako obavljaju poslove sa zaposlenim u ime i za račun poslodavca, a van prostorija poslodavca.

Pripravnici

Član 11.

Radni odnos u svojstvu pripravnika zasniva se sa licem koje prvi put zasniva radni odnos za zanimanje za koje je to lice steklo potrebnu školsku spremu, ako je to kao uslov za rad na određenim poslovima utvrđeno zakonom i pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji poslova kod poslodavca.

Pripravnički staž traje:

– na poslovima za koje se traži visoka stručna sprema – 12 meseci,

– na poslovima za koje se traži viša stručna sprema – devet meseci,

– na poslovima za koje se traži srednja stručna sprema – šest meseci.

Pripravnički staž može trajati i kraće, ali ne kraće od polovine određenog staža iz prethodnog stava ovog člana, ako se sa pripravnikom zasniva radni odnos, o čemu odluku donosi direktor.

Poslodavac određuje način osposobljavanja pripravnika.

Pripravnički staž utvrđen u smislu stava 2. ovog člana, može da se produži za vreme za koje je pripravnik, u skladu sa zakonom, Opštim kolektivnim ugovorom, ovim kolektivnim ugovorom ili opštim aktom kod poslodavca, bio odsutan sa rada, ako je to odsustvo trajalo duže od 30 dana neprekidno.

Ugovorom o radu utvrđuje se dužina pripravničkog staža.

Član 12.

Pripravnik po završenom pripravničkom stažu polaže pripravnički ispit pred komisijom ili stručnim licem poslodavca koje imenuje poslodavac. Članovi komisije, odnosno stručno lice poslodavca, moraju da poseduju najmanje isto stečeno obrazovanje određene vrste zanimanja, kao i pripravnik koji polaže ispit.

III. RADNO VREME I RASPORED RADNOG VREMENA

Član 13.

Radno vreme, dužina punog, nepunog, skraćenog radnog vremena, kao i raspored radnog vremena utvrđuju se opštim aktom poslodavca i ugovorom o radu, u skladu sa Zakonom.

Raspored radnog vremena

Član 14.

Raspored radnog vremena u okviru radne nedelje i radnog dana utvrđuje poslodavac u skladu sa Zakonom.

Vreme potrebno za pripremu, sređivanje i čišćenje mesta rada, kao i druge specifične aktivnosti vezane za svaki proces rada koje spada u dnevno radno vreme, utvrđuje poslodavac.

Poslodavac je dužan da obavesti zaposlenog o rasporedu i promeni rasporeda radnog vremena pisanim putem, najmanje sedam dana pre početka rada.

Prekovremeni rad

Član 15.

Na zahtev poslodavca zaposleni je dužan da radi duže od punog radnog vremena u slučaju više sile, u slučajevima kada je neophodno da se u određenom roku završi posao koji nije planiran, izvršenja neodložnog posla i drugim slučajevima ako je to po proceni poslodavca neophodno za nesmetano odvijanje procesa rada.

Rad duži od punog radnog vremena može da traje najduže četiri sata dnevno, odnosno najviše osam sati nedeljno.

Odluku o radu dužem od punog radnog vremena donosi direktor ili neposredni rukovodilac na mestu rada.

Poslodavac je dužan da zaposlenog pisanim putem obavesti o uvođenju prekovremenog rada, po pravilu 36 sati pre otpočinjanja takvog rada, izuzev u slučaju nastupanja više sile ili drugih slučajeva čije je dejstvo slično dejstvu više sile.

Preraspodela radnog vremena

Član 16.

Preraspodela radnog vremena vrši se u skladu sa Zakonom, s tim da zaposleni koji radi u preraspodeli ima pravo na odmor u toku svakog radnog dana, srazmerno dnevnom radnom vremenu.

Odluku o preraspodeli radnog vremena donosi direktor ili od njega ovlašćeni zaposleni, u skladu sa Zakonom.

O preraspodeli radnog vremena poslodavac je dužan pisanim putem da obavesti zaposlene koji su obuhvaćeni preraspodelom.

Poslodavac je dužan da o izvršenoj preraspodeli radnog vremena vodi posebnu evidenciju za svakog zaposlenog mesečno i dostavi je svakom zaposlenom.

Preraspodela radnog vremena ne smatra se prekovremenim radom.

Način obračuna i isplate zarade u slučaju preraspodele radnog vremena kao i korišćenje slobodnih dana, uređuju se odlukom poslodavca o preraspodeli radnog vremena.

Noćni rad

Član 17.

Noćni rad poslodavac može da uvede samo pod uslovima i na način utvrđen Zakonom.

Zaposlena žena, za vreme trudnoće i zaposleni roditelj sa detetom mlađim od tri godine života ili detetom sa težim stepenom psihofizičke ometenosti, može da radi noću samo uz njihovu pisanu saglasnost.

Ako zaposlena žena za vreme trudnoće ili zaposleni roditelj sa detetom mlađim od tri godine života ili detetom sa težim stepenom psihofizičke ometenosti, odbije da da pisanu saglasnost za rad noću, zbog toga ne može da trpi nikakve štetne posledice.

U slučaju da poslodavac pri uvođenju radnog vremena iz stava 1. ovog člana ne postupi u skladu sa Zakonom i ovim kolektivnim ugovorom, a posebno u odnosu na zaštićene kategorije zaposlenih, sindikat je dužan da o tome upozori poslodavca i po potrebi preduzme druge Zakonom utvrđene mere.

Poslodavac je dužan da najmanje kvartalno na pisani zahtev sindikata ili drugog ovlašćenog predstavnika zaposlenih, omogući uvid u podatke u vezi prekovremenog rada, preraspodele radnog vremena i noćnog rada.

IV. ODMORI I ODSUSTVA

Godišnji odmor

Član 18.

Zaposleni koji prvi put zasniva radni odnos ili ima prekid radnog odnosa duži od 30 radnih dana, stiče pravo da koristi godišnji odmor posle šest meseci neprekidnog rada.

Dužina godišnjeg odmora utvrđuje se tako što se zakonski minimum od 20 radnih dana uvećava po osnovu kriterijuma utvrđenih Zakonom (doprinos na radu, uslovi rada, radno iskustvo, stručna sprema), kao i Opštim kolektivnim ugovorom (po osnovu rada noću, rada subotom i nedeljom, invalidnosti, statusa samohranog roditelja).

Poslodavac je obavezan da zaposlenom utvrdi broj dana godišnjeg odmora primenom svih kriterijuma utvrđenih Zakonom, Opštim kolektivnim ugovorom, ovim kolektivnim ugovorom i opštim aktom kod poslodavca.

Član 19.

Dužina godišnjeg odmora utvrđuje se tako što se zakonski minimum od 20 radnih dana uvećava najmanje za po jedan dan po kriterijumima koji su utvrđeni Zakonom o radu i Opštim kolektivnim ugovorom. Ovako utvrđen godišnji odmor ne može trajati duže od 25 radnih dana, sem ukoliko to nije utvrđeno opštim aktom poslodavca.

Plaćeno odsustvo

Član 20.

Zaposleni ima pravo u toku kalendarske godine da koristi plaćeno odsustvo uz naknadu zarade u skladu sa Zakonom i Opštim kolektivnim ugovorom

Opštim aktom kod poslodavca može se utvrditi pravo na plaćeno odsustvo i u drugim slučajevima, kao i u dužem trajanju plaćenog odsustva, od utvrđenog Zakonom i Opštim kolektivnim ugovorom.

Neplaćeno odsustvo

Član 21.

Zaposleni ima pravo na neplaćeno odsustvo, u skladu sa Zakonom, Opštim kolektivnim ugovorom i opštim aktom poslodavca.

V. BEZBEDNOST I ZDRAVLjE NA RADU

Član 22.

Poslodavac je dužan da obezbedi sve uslove za bezbednost i zaštitu života i zdravlja na radu u skladu sa Zakonom i drugim pozitivnim propisima o bezbednosti i zdravlju na radu, a zaposleni su dužni da se pridržavaju propisanih mera.

Zaposleni je dužan da primenjuje propisane mere za bezbedan i zdrav rad, da namenski koristi sredstva za rad i opasne materije, da koristi propisana sredstva i opremu za ličnu zaštitu na radu i da sa njima pažljivo rukuje kako ne bi ugrozio svoju bezbednost i zdravlje, kao i bezbednost i zdravlje drugih lica.

Pre napuštanja radnog mesta, zaposleni je dužan da radno mesto i sredstva za rad ostavi u stanju da ne ugrožavaju druge zaposlene.

Zaposleni je dužan da u skladu sa svojim saznanjima, odmah obavesti predstavnika zaposlenih, odnosno odbor za bezbednost i zdravlje i poslodavca o nepravilnostima, štetnostima, opasnostima ili drugoj pojavi koja bi na radnom mestu i radnoj okolini mogla da ugrozi njegovu bezbednost i zdravlje ili bezbednost i zdravlje drugih zaposlenih.

Član 23.

Kada predstavnik zaposlenih, odnosno odbor za bezbednost i zdravlje, utvrdi da mere za bezbednost i zdravlje zaposlenih nisu sprovedene, zaposleni koji zbog nesprovedenih mera u skladu sa zakonom, odbije da obavlja poslove, ne čini povredu radne obaveze i ne može mu se po tom osnovu otkazati ugovor o radu.

Dok se ne sprovedu propisane mere za bezbedan i zdrav rad, poslodavac može premestiti zaposlenog samo na druge poslove koji odgovaraju vrsti i stepenu stručne spreme za koje je zasnovao radni odnos.

Za vreme premeštaja iz stava 2. ovog člana, zaposleni ima pravo na zaradu za poslove koje obavlja, a koja ne može biti niža od zarade koju bi ostvario na svom radnom mestu.

Kada mu preti neposredna opasnost po život ili zdravlje, zaposleni ima pravo da preduzme odgovarajuće mere, u skladu sa svojim znanjem i tehničkim sredstvima koja mu stoje na raspolaganju i da napusti radno mesto, radni proces, odnosno radnu okolinu.

U slučaju iz stava 4. ovog člana zaposleni nije odgovoran za štetu koju prouzrokuje poslodavcu, niti čini povredu radne obaveze.

U slučaju iz stava 4. ovog člana, kada zaposleni napusti radno mesto, ima pravo na naknadu zarade u skladu sa kolektivnim ugovorom kod poslodavca.

U skladu sa aktom o proceni rizika i opštim aktom poslodavca, zaposleni imaju pravo na skraćeno radno vreme u slučaju visokih i niskih temperatura kao i drugih vremenskih nepogoda, odgovarajuće napitke u toku rada, pravo na dodatne pauze ili druge pogodnosti kojima se ublažava dejstvo nepovoljnih vremenskih prilika.

Nakon konsultacije sa licem zaduženim za bezbednost i zdravlje, po preporuci službe medicine rada, a vezano za povrede na radu ili profesionalno oboljenje, poslodavac je dužan da zaposlenog, na njegov zahtev, uputi na lekarski pregled o trošku poslodavca.

Član 24.

Učesnici ovog ugovora se obavezuju da će u cilju unapređenja dobrih međuljudskih odnosa, stvaranja atmosfere saradnje i poverenja, kao i postizanja što potpunijeg fizičkog i psihičkog zdravlja zaposlenih, sarađivati sa ciljem zaključenja odgovarajućeg akta o onemogućavanju mobinga u delatnostima koje ovaj ugovor pokriva, a sve u skladu sa Zakonom o sprečavanju zlostavljanja na radu.

Nakon zaključenja, akt iz stava 1. ovog člana postaje sastavni deo ovog ugovora.

Predstavnik zaposlenih za bezbednost i zdravlje na radu

Član 25.

Kod poslodavca koji ima do 50 zaposlenih bira se jedan predstavnik za bezbednost i zdravlje na radu (u daljem tekstu: predstavnik zaposlenih).

Kod poslodavca koji ima preko 50 zaposlenih bira se odbor za bezbednost i zdravlje na radu (u daljem tekstu: odbor), od kojih su dva predstavnika zaposlenih, a jedan predstavnik poslodavca.

Ako je kod poslodavca organizovano više reprezentativnih sindikata, broj članova odbora se određuje srazmerno broju članova sindikata, odnosno zaposlenih koji nisu članovi sindikata.

Ako kod poslodavca nije organizovan sindikat, predstavnika zaposlenih i članove odbora biraju zaposleni u skladu sa opštim aktom poslodavca.

Odbor može imati veći broj članova od broja utvrđenog u stavu 2. ovog člana, ako je to predviđeno opštim aktom poslodavca.

Član 26.

Predstavnik zaposlenih i članovi odbora, biraju se i opozivaju na način i po postupku na koji se vrši izbor članova organa sindikata, u skladu sa statutima sindikata – učesnika ovog ugovora, s tim što predlog kandidata za predstavnike zaposlenih daje organ sindikata kod poslodavca, vodeći računa da predloženi kandidati imaju sposobnosti i znanja za vršenje ove funkcije.

Predstavnik zaposlenih i odbor, za svoj rad odgovaraju sindikatima i zaposlenima koji su ih izabrali.

Mandat predstavnika zaposlenih, u smislu člana 25. ovog ugovora, traje pet godina i može se ponoviti.

Član 27.

Odbor iz svojih redova bira predsednika odbora.

U slučaju prestanka svojstva člana odbora iz bilo kog razloga, učesnici kolektivnog ugovora kod poslodavca, odnosno zaposleni i poslodavac se obavezuju da u roku od 15 dana obezbede novog člana u odboru i o tome se međusobno obaveste.

Učesnici kolektivnog ugovora kod poslodavca su dužni da dostave jedan drugom spisak svojih predstavnika u odboru, neposredno odmah po njihovom izboru.

Način rada odbora reguliše se poslovnikom o radu.

Član 28.

Poslodavac je dužan da obezbedi sledeće uslove za rad predstavnika zaposlenih:

– do osam plaćenih časova predstavniku zaposlenih i članovima odbora, mesečno, za sve aktivnosti vezane za bezbednost i zdravlje na radu definisane ovim kolektivnim ugovorom, odnosno opštim aktom poslodavca,

– podršku od strane stručne službe poslodavca radi obavljanja administrativno-tehničkih poslova vezanih za pripremu i održavanje sastanka odbora,

– adekvatnu, nameštenu i opremljenu prostoriju za nesmetan rad odbora, adekvatan oglasni prostor – oglasnu tablu i sredstva internog informisanja i obaveštavanja zaposlenih,

– pristup svim aktima kao i stručnoj literaturi iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu.

Pored plaćenih časova rada iz stava 1. ovog člana, predstavnik zaposlenih i članovi odbora imaju pravo na plaćeno odsustvo za vreme provedeno na sednicama odbora, za vreme provedeno na osposobljavanju i edukaciji iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu organizovane od strane reprezentativnih sindikata i poslodavca, kao i za vreme prisustvovanja inspekcijskom nadzoru.

Predstavnik zaposlenih i članovi odbora, za vreme plaćenog odsustva radi aktivnosti vezanih za bezbednost i zdravlje na radu, imaju pravo na naknadu zarade u visini zarade koju bi ostvarili da rade (za puno radno vreme i standardni učinak).

Član 29.

Poslodavac je dužan da predstavniku zaposlenih, odnosno odboru omogući:

– uvid u sve akte koji se odnose na bezbednost i zdravlje na radu;

– da učestvuje u razmatranju svih pitanja koja se odnose na sprovođenje politike i mera bezbednosti i zdravlja na radu;

– pristup svim informacijama o podacima, nalazima, predlozima inspekcije rada kao i o preduzetim merama poslodavca koje se odnose na bezbednost i zdravlje na radu.

Član 30.

Predstavnik zaposlenih, odnosno odbor imaju pravo:

– da poslodavcu daju predloge o svim pitanjima koja se odnose na bezbednost i zdravlje na radu;

– da zahtevaju od poslodavca da preduzme mere na otklanjanju ili smanjenju rizika koji ugrožava bezbednost i zdravlje na radu;

– da zahteva vršenje nadzora od strane inspekcije, ako smatra da poslodavac nije sproveo odgovarajuće mere za bezbednost i zdravlje na radu;

– da prisustvuju inspekcijskom nadzoru i pristupe svakom radnom mestu radi uvida u ispunjenost uslova za bezbedan i siguran rad, ne ugrožavajući svoju bezbednost i bezbednost drugih zaposlenih.

Član 31.

Radeći u interesu zaposlenih i poslodavca, predstavnik zaposlenih i odbor su dužni da zaposlenima ukazuju na moguće opasnosti i štetnosti po zdravlje i bezbednost na radu i na obavezu korišćenja opreme i ličnih zaštitnih sredstava, kao i da prate način na koji se sprovode utvrđene mere bezbednosti na radu, a naročito:

– ispravnost sredstava rada, odnosno primenu pravila bezbednosti na radu na sredstvima rada,

– bezbednost radne okoline u svakodnevnim, kao i vanrednim uslovima rada,

– način rada zaposlenih u odnosu na neke vanredne situacije,

– korišćenje ličnih sredstava zaštite,

– prisustvo i rukovanje opasnim supstancama ili alatima (deklaracije, uputstvo za rad, itd.)

Kada uoči da je ugrožen život i zdravlje zaposlenih, član odbora je dužan da o tome obavesti rukovodioca, odbor i poslodavca.

Postupajući prema stavu 1. ovog člana, predstavnici zaposlenih, odnosno odbor mogu koristiti:

– pisana obaveštenja,

– slikovne poruke i znake,

– usmene kontakte sa zaposlenima koji su u funkciji povećane pažnje zaposlenih.

Član 32.

Predstavnik zaposlenih, odnosno odbor mogu davati poslodavcu predloge i sugestije koje se odnose na karakteristike, svojstva i efekat zaštite koju imaju, odnosno pružaju oprema i lična zaštitna sredstva koje zaposleni koriste.

Poslodavac je obavezan da razmotri predloge i sugestije iz stava 1. ovog člana i o svom stavu i mišljenju obavesti predstavnika zaposlenih, odnosno odbor.

Član 33.

Predstavnik zaposlenih je obavezan da neposrednom rukovodiocu blagovremeno najavi potrebu korišćenja plaćenih časova za aktivnosti bezbednosti i zdravlja na radu.

Predsednik odbora dužan je da vodi urednu evidenciju o korišćenju časova odsustva sa rada za članove odbora – predstavnike zaposlenih i da za svako odsustvo izda odgovarajuću pisanu potvrdu radi pravdanja odsustva sa rada.

Potvrda iz stava 2. ovog člana, dostavlja se neposrednom rukovodiocu predstavnika zaposlenih.

Član 34.

Predstavnik zaposlenih i članovi odbora, za vreme obavljanja funkcije, ako postupaju u skladu sa zakonom, ovim ugovorom i aktom poslodavca, ne mogu da se rasporede na druge poslove, ako je to za njih nepovoljnije, da se na drugi način stave u nepovoljan položaj ili da im se otkaže ugovor o radu bez njihove saglasnosti.

Predstavnik zaposlenih i odbor dužni su da o svom radu informišu reprezentativne sindikate i zaposlene.

Član 35.

Predstavnici zaposlenih imaju pravo da prisustvuju seminarima i savetovanjima radi edukacije za obavljanje svojih funkcija.

Sve troškove iz stava 1. ovog člana snosi poslodavac.

Predstavnici zaposlenih ostvaruju saradnju sa Upravom za bezbednost i zdravlje na radu i nadležnim inspekcijama.

Predstavnici zaposlenih mogu od Uprave za bezbednost i zdravlje na radu da traže mišljenja o primeni propisa o bezbednosti i zdravlju na radu.

Ako poslodavac ne prihvati inicijativu ili predlog predstavnika zaposlenih, odnosno odbora, ili ne postupi po njegovoj odluci i zaključku, predstavnici zaposlenih mogu da se obrate nadležnoj inspekciji.

Akt o proceni rizika

Član 36.

Poslodavac je dužan da omogući aktivno učešće predstavnika zaposlenih, odnosno odbora, u izradi kao i izmenama i dopunama akta o proceni rizika na radnom mestu i u radnoj okolini.

Revizija procene obaviće se nakon promene proizvodnog procesa, uvođenja nove tehnologije, svake teške, kolektivne ili smrtne povrede ili pojave profesionalnih oboljenja.

Na osnovu predloga mera iz akta o proceni rizika, poslodavac će u saradnji sa sindikatima, sačiniti program eliminisanja rizika radnih mesta i sa njima upoznati predstavnika zaposlenih, odnosno odbor.

Evidencija radnih mesta sa povećanim rizikom, utvrđena aktom o proceni rizika, obavezno se dostavlja predstavniku zaposlenih, odnosno odboru za bezbednost i zdravlje na radu.

Poslodavac je dužan da aktom o proceni rizika, na osnovu ocene službe medicine rada, odredi posebne zdravstvene uslove koje moraju ispunjavati zaposleni za obavljanje određenih poslova na radnom mestu, u radnoj okolini ili za upotrebu pojedine opreme za rad.

Član 37.

Predstavnik zaposlenih, odnosno odbor, imaju pravo da na oglasnim tablama i drugim prigodnim prostorima poslodavca, ističu informacije, odluke i zaključke u vezi bezbednosti i zdravlja na radu, a radi informisanja zaposlenih.

Poslodavac se obavezuje da će preko službe ili lica koje obavlja poslove bezbednosti i zdravlja na radu, u smislu konsultovanja sa zaposlenima i njihovim predstavnicima, kod uvođenja novih tehnologija/proizvoda, odboru dostavljati procenu rizika u vezi sa ovim promenama.

Član 38.

Na poslove sa povećanim rizikom može se rasporediti zaposleni samo ako ispunjava sledeće uslove:

– da ima propisanu stručnu spremu i da je prethodno osposobljen za samostalno obavljanje poslova na siguran i bezbedan način,

– da nije mlađi od 18 godina,

– da je zdravstveno sposoban za obavljanje poslova sa povećanim rizikom.

Na poslovima sa povećanim rizikom ne mogu raditi žene za vreme trudnoće i majke sa detetom do pet godina starosti.

Član 39.

Poslodavac može zaposlenima koji obavljaju poslove sa povećanim rizikom, invalidima rada i profesionalno obolelima, omogućiti korišćenje odmora za prevenciju radne invalidnosti i rehabilitaciju u banjskim i klimatskim lečilištima, prema uputstvima službe medicine rada, u trajanju od najmanje pet radnih dana godišnje, a na teret poslodavca.

Član 40.

Zaposleni koji je pretrpeo povredu na radu ili je profesionalno oboleo, ne može trpeti nikakvu štetu niti snositi bilo kakve troškove zbog toga što je profesionalno oboleo.

Poslodavac je obavezan da profesionalno obolelom zaposlenom obezbedi radno mesto koje odgovara njegovim psihofizičkim mogućnostima i zdravstvenom stanju.

Član 41.

Poslodavac ne može odrediti zaposlenu ženu da radi na radnom mestu sa povećanim rizikom, ukoliko postoji opasnost da joj to ugrozi ostvarivanje materinstva, a što je utvrđeno aktom o proceni rizika, bez njene saglasnosti i izričite izjave da je upoznata sa rizicima tog radnog mesta.

Sredstva i oprema za ličnu zaštitu na radu

Član 42.

Opštim aktom poslodavca utvrđuju se vrsta i kvalitet sredstava i opreme lične zaštite (osnovno zaštitno sredstvo i sredstvo po potrebi) za obavljanje pojedinih poslova, kao i vreme (rok) trajanja zaštitnih sredstava.

Prilikom određivanja sredstava i opreme za ličnu zaštitu na radu, učesnici kolektivnog ugovora kod poslodavca primenjuju Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri korišćenju sredstava i opreme za ličnu zaštitu na radu.

Osposobljavanje zaposlenih

Član 43.

Poslodavac se obavezuje da će doneti plan osposobljavanja radnika za bezbedan rad, u skladu sa aktom o proceni rizika.

Osposobljavanje iz ovog člana, poslodavac obezbeđuje u toku radnog vremena.

Poslodavac se obavezuje da će predstavnika zaposlenih upoznati sa planom osposobljavanja, kao i njegovim izmenama i dopunama, u skladu sa aktom o proceni rizika.

Za vreme osposobljavanja za bezbedan i zdrav rad, zaposleni ima pravo na naknadu zarade u skladu sa opštim aktom poslodavca.

Troškove osposobljavanja iz stava 1. ovog člana snosi poslodavac.

Kolektivno osiguranje zaposlenih

Član 44.

Poslodavac je dužan da na svoj teret kolektivno osigura zaposlene od povreda na radu, profesionalnog oboljenja i oboljenja u vezi sa radom, radi obezbeđivanja naknade štete.

Poslodavac može kolektivno da osigura zaposlene za slučaj težih bolesti i hirurških intervencija, a u cilju sprovođenja kvalitetne dodatne socijalne zaštite.

Opštim aktom poslodavca utvrđuje se način, iznos i drugi elementi za kolektivno osiguranje zaposlenih iz st. 1. i 2. ovog člana.

Posebna prava, obaveze i odgovornosti

Član 45.

Kolektivnim ugovorom kod poslodavca, pored Zakonom utvrđenih, posebna prava, obaveze i odgovornosti u vezi sa bezbednošću i zdravljem na radu utvrđuju se za rukovodioce, organizatore procesa rada i zaposlene.

VI. ZARADE, NAKNADE ZARADA I DRUGA PRIMANjA

Član 46.

Zaposleni ima pravo na odgovarajuću zaradu koja se utvrđuje u skladu sa Zakonom, Opštim kolektivnim ugovorom, ovim kolektivnim ugovorom, kolektivnim ugovorom kod poslodavca i ugovorom o radu.

Zaposlenom se garantuje jednaka zarada za isti rad ili rad iste vrednosti koji ostvaruje kod poslodavca.

Zarada za obavljeni rad i vreme provedeno na radu

Član 47.

Zaposleni ima pravo na:

– zaradu za obavljeni rad i vreme provedeno na radu,

– zaradu po osnovu doprinosa zaposlenog poslovnom uspehu poslodavca (nagrade, bonusi i sl.),

– druga primanja po osnovu radnog odnosa u skladu sa opštim aktom i ugovorom o radu.

Pod zaradom se smatra zarada koja sadrži poreze i doprinose koji se plaćaju iz zarade (bruto zarada).

Član 48.

Zarada za obavljeni rad i vreme provedeno na radu sastoji se od:

– osnovne zarade,

– dela zarade za radni učinak i

– uvećane zarade.

Član 49.

Elementi osnovne zarade zaposlenog su:

– osnovna zarada za najjednostavniji posao (cena rada), i

– koeficijent posla koji zaposleni obavlja.

Polazeći od preporuka Socijalno-ekonomskog saveta RS, osnovna zarada za najjednostavniji posao ugovara se za određeni period ali ne duže od šest meseci.

Koeficijenti poslova iz pravilnika o organizaciji i sistematizaciji utvrđuju se kolektivnim ugovorom kod poslodavca u skladu sa ovim kolektivnim ugovorom.

Član 50.

Osnovna zarada se dobija množenjem koeficijenta posla koji zaposleni obavlja i iznosa osnovne zarade za najjednostavniji posao (cene rada) kod poslodavca.

Koeficijent posla koji zaposleni obavlja zavisi od vrste i stepena stručne spreme, složenosti i odgovornosti, uslova rada i drugih posebnih uslova.

Koeficijenti za karakteristične poslove određuju se po grupama poslova, i to:

Grupe poslova	Složenost, zahtev stručnosti, odgovornost i uslovi rada	Koeficijent
I	Ne zahteva se stručnost (nekvalifikovan radnik). Podrazumeva jednostavan rutinski rad koji ne zahteva obrazovanje.	1.00 – 1.35
II	Zahteva se obrazovanje za rad u trajanju od 2 godine (po starom: I i II stepen – PK radnik). Podrazumeva rad na manje složenim i srednje složenim poslovima, na kojima se rad ponavlja uz povremenu pojavu novih poslova.	1.20 – 1.55
III	Zahteva se srednje obrazovanje u trajanju od 3 godine (po starom: III i IV stepen – KV radnik). Podrazumeva poslove složenije i raznovrsnije koji zahtevaju veći stepen samostalnosti u izvršavanju.	1.40 – 1.75
IV	Zahteva se srednje obrazovanje u trajanju od 4 godine (po starom IV stepen – KV radnik). Podrazumeva složenije poslove.	1.50 – 2.00
V	Zahteva se specijalističko obrazovanje (po starom V i VI stepen, VKV radnik i VŠS). Podrazumeva specijalizovane složene poslove i poslove koji zahtevaju veći stepen samostalnosti.	1.80 – 2.50
VI	Zahteva se visoko obrazovanje – fakultet (po starom VII stepen). Podrazumeva potpunu samostalnost u izvršavanju poslova.	2.50 – 3.50

Opštim aktom poslodavca, saglasno napred datim grupama i koeficijentima, utvrđuju se podgrupe i odgovarajući koeficijenti.

Član 51.

Osnovna zarada za najjednostavniji posao (cena rada) za delatnost građevinarstva i industrije građevinskog materijala Srbije, za period od šest meseci, utvrđuje se putem pregovora učesnika ovog kolektivnog ugovora, polazeći od načela utvrđenih Opštim kolektivnim ugovorom i minimalne zarade koju utvrđuje Socijalno-ekonomski savet RS.

Član 52.

Osnovna zarada za najjednostavniji posao za period januar – jun 2011. godine ugovara se u visini minimalne zarade za ovaj period, utvrđene u skladu sa Zakonom o radu.

Sindikat i poslodavac, polazeći od realnih mogućnosti poslodavca, ugovaraju osnovnu zaradu za najjednostavniji posao, s tim da ista ne može biti niža od minimalne zarade za period za koji se ugovara.

Pri ugovaranju osnovne zarade za najjednostavniji posao, sindikat i poslodavac uzimaju u obzir: dostignuti nivo zarada i njihovog odnosa prema zaradama kod drugih poslodavaca u istoj grani, kao i u drugim granama; rast troškova života; učešće zarada u troškovima poslovanja; ostvareni finansijsko-poslovni rezultat poslodavca.

Ako Socijalno-ekonomski savet ili Vlada pre isteka perioda iz stava 1. ovog člana utvrde veći iznos minimalne zarade, tako utvrđena minimalna zarada predstavlja osnovnu zaradu za najjednostavniji posao od tog momenta do 30. juna 2011. godine.

Član 53.

Učesnici Kolektivnog ugovora se obavezuju da će najkasnije 30 dana pre isteka roka za koji je ugovorena osnovna zarada za najjednostavniji posao otpočeti pregovore za utvrđivanje osnovne zarade za najjednostavniji posao za naredni period.

U slučaju da učesnici Kolektivnog ugovora ne pristupe pregovorima, ili ne postignu dogovor, primenjuje se osnovna zarada za najjednostavniji posao, utvrđena za prethodni period, a pregovori se nastavljaju.

Član 54.

Učesnici ovog kolektivnog ugovora pregovaraju za utvrđivanje nove osnovne zarade za najjednostavniji posao, pre isteka roka na koji je ugovorena, ako dođe do porasta cena na malo u visini od 10%.

Član 55.

Kolektivnim ugovorom kod poslodavca može se ugovoriti osnovna zarada za najjednostavniji posao u većem iznosu od osnovne zarade za najjednostavniji posao, utvrđene ovim ugovorom.

Član 56.

Ugovorom o radu direktor može ugovoriti veću osnovnu zaradu od osnovne zarade posla koji zaposleni obavlja, zaposlenom ili grupi zaposlenih koji u dužem vremenskom periodu postižu izuzetne rezultate u radu, u skladu sa ovim ugovorom i kolektivnim ugovorom kod poslodavca.

Član 57.

Pod vremenom provedenim na radu podrazumevaju se efektivni časovi rada u određenom mesecu, u okviru punog radnog vremena, prekovremenog rada, preraspodele, rada sa nepunim radnim vremenom, saglasno sa odlukom o preraspodeli radnog vremena i rada sa nepunim radnim vremenom.

Zarada po osnovu radnog učinka

Član 58.

Radni učinak određuje se na osnovu:

– kvaliteta obavljenog posla,

– obima obavljenog posla,

– odnosa zaposlenog prema radnim obavezama.

Radni učinak meri se kroz ostvarenje individualnih normi za zaposlene koji rade na normiranim poslovima i po osnovu rezultata rada za zaposlene koji rade na poslovima gde nisu utvrđeni normativi i standardi.

Aktima poslodavca kvantifikuju se elementi za merenje radnog učinka.

Radni učinak određuje direktor ili drugo ovlašćeno lice kod poslodavca, za svakog zaposlenog pojedinačno ili za grupu zaposlenih, na osnovu kumulativnih rezultata po postojećim obračunskim celinama.

Mesečna osnovna zarada zaposlenog koriguje se procentom određenog radnog učinka.

Osnovna zarada, korigovana u skladu sa odredbama napred navedenog stava, predstavlja osnovicu za utvrđivanje uvećane zarade.

Ovako određen radni učinak predstavlja ostvarenje standardnog učinka u smislu Zakona.

U postupku pregovaranja i zaključivanja kolektivnog ugovora kod poslodavca, reprezentativnom sindikatu koji učestvuje u pregovorima, moraju se dati na uvid akti kojima se utvrđuju normativi i standardi za određivanje zarade po osnovu radnog učinka.

Zaključivanjem kolektivnog ugovora kod poslodavca, akti za utvrđivanje radnog učinka postaju sastavni deo tog kolektivnog ugovora.

Uvećana zarada

Član 59.

Zaposleni ima prvo na uvećanu zaradu i to:

– za rad na dan praznika koji je neradan dan , najmanje 110% od osnovice,

– za rad noću, najmanje 26% od osnovice, ako takav rad nije vrednovan pri utvrđivanju osnovne zarade,

– za rad u smenama, najmanje 26% od osnovice, ako takav rad nije vrednovan pri utvrđivanju osnovne zarade,

– za prekovremeni rad najmanje 26% od osnovice i

– po osnovu vremena provedenog na radu, za svaku punu godinu rada ostvarenu u radnom odnosu najmanje 0,4% od osnovice.

Ako se istovremeno steknu uslovi po više osnova, utvrđenih u stavu 1. ovog člana, procenat uvećane zarade ne može biti niži od zbira procenata po svakom od osnova uvećanja.

Osnovicu za obračun uvećane zarade čini osnovna zarada utvrđena u skladu sa opštim aktom (kolektivnim ugovorom ili pravilnikom o radu), odnosno ugovorom o radu.

Zarada po osnovu dorinosa poslovnom uspehu poslodavca

Član 60.

Opštim aktom, odnosno ugovorom o radu može se regulisati način obračuna i isplate dela zarade iz dobiti, isplatom trinaeste plate ili izdvajanjem dela dobiti po godišnjem obračunu zavisno od poslovnog uspeha u obračunskom periodu i doprinosa zaposlenih u ostvarivanju dobiti.

Naknada zarade

Član 61.

Zaposleni ima pravo na naknadu zarade u skladu sa Zakonom, važećim odredbama Opšteg kolektivnog ugovora i ovim kolektivnim ugovorom, kolektivnim ugovorom kod poslodavca i ugovorom o radu.

Za vreme odsustvovanja sa rada zbog privremene sprečenosti za rad do 30 dana zaposleni ostvaruje naknadu u visini 65% prosečne zarade ostvarene u prethodna tri meseca, pre meseca u kome je nastupila privremena sprečenost za rad.

Zaposleni ima pravo na naknadu zarade najmanje u visini 60% prosečne zarade u prethodna tri meseca, s tim što ne može biti manja od minimalne zarade utvrđene u skladu sa Zakonom, za vreme prekida rada do koga je došlo bez krivice zaposlenog, najduže 45 radnih dana u kalendarskoj godini ili duže, uz saglasnost resornog ministra.

Zaposleni ima pravo na naknadu zarade za vreme prekida rada do koga je došlo naredbom nadležnog državnog organa ili nadležnog organa poslodavca zbog neobezbeđivanja bezbednosti i zaštite života i zdravlja na radu, koji su uslov daljeg obavljanja rada bez ugrožavanja života i zdravlja zaposlenih i drugih lica, u visini prosečne zarade ostvarene u prethodna tri meseca, s tim što ne može biti manja od minimalne zarade.

Opštim aktom, odnosno ugovorom o radu, mogu se utvrditi i drugi slučajevi u kojima zaposleni ima pravo na naknadu zarade.

Druga primanja

Član 62.

Poslodavac je dužan da zaposlenom:

– isplati otpremninu pri odlasku u penziju, najmanje u visini tri prosečne zarade zaposlenog u momentu isplate, s tim da tako isplaćena otpremnina ne može biti niža od tri prosečne zarade po zaposlenom kod poslodavca u momentu isplate, odnosno tri prosečne zarade po zaposlenom isplaćene u Republici prema poslednjem objavljenom podatku republičkog organa nadležnog za poslove statistike, ako je to za zaposlenog povoljnije;

– isplati naknadu troškova pogrebnih usluga u slučaju smrti člana uže porodice, a članovima uže porodice u slučaju smrti zaposlenog, u visini troškova pogrebnih usluga koje priznaje Fond PIO;

– isplati naknadu štete zbog povrede na radu ili profesionalnog oboljenja na način i u visini utvrđenoj kolektivnim ugovorom kod poslodavca, odnosno u visini koju zaposlenom isplati osiguranje po polisi koju zaključi poslodavac.

Poslodavac može zaposlenom da uplati premiju za dobrovoljno dodatno penzijsko osiguranje.

Članovi uže porodice u smislu stava 1. tačka 2) ovog člana, su bračni drug i deca zaposlenog.

Član 63.

Poslodavac može zaposlenom da isplati:

1. jubilarnu nagradu za 10, 20 i 30 godina neprekidnog staža kod poslodavca (uključujući i beneficirani radni staž i radni staž u preduzećima koja su pripojena poslodavcu);

2. solidarnu pomoć zaposlenom:

– u slučaju duže ili teže bolesti zaposlenog ili člana uže porodice (bračni drug i deca),

– nabavke lekova za zaposlenog ili člana uže porodice,

– zdravstvene rehabilitacije zaposlenog ili člana uže porodice,

– štete pretrpljene usled elementarne nepogode;

3. poklon deci zaposlenih povodom Nove godine ili Božića;

4. kredit za nabavku zimnice i ogreva.

Visinu davanja iz stava 1. ovog člana utvrđuje poslodavac uz konsultacije sa sindikatom.

Ugovorom između poslodavca i zaposlenog, mogu se urediti uslovi i način ostvarivanja naknade po osnovu inovacije, racionalizacije i drugih vidova stvaralaštva.

Naknada troškova

Član 64.

Poslodavac je dužan da zaposlenom obezbedi naknadu troškova, i to za:

– regres za korišćenje godišnjeg odmora najmanje u visini 70% minimalne zarade za mesec u kome se vrši isplata regresa, ako zaposleni ima pravo na godišnji odmor u trajanju od najmanje 20 radnih dana, a ako se isplata vrši u delovima, u srazmernom delu navedenog godišnjeg iznosa,

– za mesečnu ishranu u toku rada za dane provedene na radu najmanje u visini 20% minimalne zarade, ukoliko poslodavac nije obezbedio organizovanu ishranu tokom rada,

– dolazak i odlazak sa rada najmanje u visini cene prevozne karte u javnom saobraćaju,

– ishranu za vreme provedeno na službenom putu u zemlji (dnevnica za službeno putovanje u zemlji), u visini od 5% prosečne mesečne zarade po zaposlenom u privredi Republike, prema poslednjem objavljenom podatku republičkog organa nadležnog za poslove statistike, troškove noćenja prema priloženom računu, osim u hotelu luks kategorije, s tim što se putni troškovi prevoza priznaju u celini prema priloženom računu,

– vreme provedeno na službenom putu u inostranstvu pod uslovima i na način koji su utvrđeni za državne organe,

– dnevnu naknadu za povećane troškove rada i boravka na terenu (terenski dodatak), u visini 2% prosečne mesečne zarade po zaposlenom u Republici, prema poslednjem objavljenom podatku republičkog organa nadležnog za poslove statistike, a ako nisu obezbeđeni smeštaj i ishrana zaposlenom i na naknadu troškova smeštaja i ishrane,

– korišćenje sopstvenog automobila u službene svrhe do iznosa 30% cene jednog litra super benzina po pređenom kilometru,

– ostale naknade troškova, u skladu sa drugim aktima poslodavca.

Član 65.

Poslodavac može da po završnom računu iz dobiti izdvoji deo sredstava za rešavanje stambenih pitanja zaposlenih .

Način rešavanja stambenih pitanja zaposlenih reguliše se posebnim aktom koji donosi poslodavac.

VII. VIŠAK ZAPOSLENIH

Član 66.

Određivanje zaposlenih za čijim je radom prestala potreba vrši se u skladu sa Zakonom i Opštim kolektivnim ugovorom.

Opštim aktom poslodavca, bliže se utvrđuju merila za utvrđivanje viška zaposlenih.

Poslodavac je dužan da zaposlenom za čijim je radom prestala potreba, isplati otpremninu u skladu sa Zakonom, Opštim kolektivnim ugovorom ili opštim aktom poslodavca.

Član 67.

Poslodavac ne može doneti odluku o prestanku radnog odnosa po osnovu viška, bez pisane saglasnosti invalidu rada koji je invalidnost stekao radom kod tog poslodavca u skladu sa Zakonom i Opštim kolektivnim ugovorom.

Poslodavac može, na predlog reprezentativnog sindikata, ili na molbu zaposlenog, da ne donese ili da odloži odluku o prestanku radnog odnosa za sledeće kategorije zaposlenih:

1. samohranom roditelju sa detetom do sedam godina života,
2. roditelju sa detetom sa posebnim potrebama.

VIII. NAKNADA ŠTETE

Član 68.

Zaposleni je odgovoran za štetu koju je na radu ili u vezi sa radom, namerno ili krajnjom nepažnjom prouzrokovao poslodavcu, a ako zaposleni pretrpi štetu poslodavac je dužan da mu istu naknadi.

Postojanje štete, postupak utvrđivanja visine štete, kao i način naknade štete utvrđuje se i vrši u skladu sa Opštim kolektivnim ugovorom i opštim aktom poslodavca.

Ako zaposleni pretrpi povredu na radu ili u vezi sa radom, poslodavac je dužan da mu naknadi štetu u skladu sa članom 62. ovog kolektivnog ugovora.

IX. PRESTANAK RADNOG ODNOSA

Član 69.

Zaposlenom prestaje radni odnos u skladu sa Zakonom i opštim aktom kod poslodavca.

Otkazivanje ugovora o radu zbog neostvarivanja rezultata rada vrši se u skladu sa Zakonom, Opštim kolektivnim ugovorom i opštim aktom poslodavca.

X. USLOVI ZA RAD SINDIKATA

Član 70.

Zaposlenom kod poslodavca jamči se sloboda sindikalnog udruživanja i delovanja.

Uslovi za rad sindikata uređuju se kolektivnim ugovorom kod poslodavca ili sporazumom sindikata i poslodavca u skladu sa Zakonom i Opštim kolektivnim ugovorom.

Savet zaposlenih

Član 71.

Zaposleni kod poslodavca koji ima više od 50 zaposlenih mogu obrazovati savet zaposlenih u skladu sa Zakonom.

Savet zaposlenih daje mišljenje i učestvuje u odlučivanju o ekonomskim i socijalnim pravima zaposlenih, na način i pod uslovima utvrđenim Zakonom i opštim aktom.

Način obrazovanja, sastav, način izbora članova, način rada i delatnost saveta zaposlenih utvrđuju se kolektivnim ugovorom kod poslodavca ili posebnim sporazumom većine zaposlenih i poslodavca.

XI. MEĐUSOBNI ODNOSI UČESNIKA OVOG KOLEKTIVNOG UGOVORA

Član 72.

Međusobni odnosi između učesnika ovog kolektivnog ugovora uspostavljaju se i rešavaju pregovaranjem i usklađivanjem zajedničkih i posebnih interesa, uz puno uvažavanje argumenata, objektivnih okolnosti, uslova i mogućnosti, na principima pune ravnopravnosti i partnerstva.

Učesnici ovog kolektivnog ugovora su saglasni da u dobroj nameri preduzimaju aktivnosti radi ostvarivanja uslova za primenu odredbi ovog kolektivnog ugovora.

Uzajamna je obaveza učesnika ovog kolektivnog ugovora, redovno, potpuno i blagovremeno informisanje o pitanjima koja utiču na primenu i izmene i dopune ovog kolektivnog ugovora.

U slučaju iniciranja predloga za izmenu i dopunu ovog kolektivnog ugovora kao i u slučaju otkaza ovog kolektivnog ugovora, učesnici su dužni da pristupe pregovorima.

Pregovore za zaključivanje ovog kolektivnog ugovora kao i za izmene i dopune ovog kolektivnog ugovora vode pregovarački timovi, sastavljeni od reprezentativnih sindikata i reprezentativnih udruženja poslodavaca, srazmerno broju članova sindikata i poslodavaca.

Sporna pitanja u zaključivanju ovog kolektivnog ugovora, rešava arbitraža koju obrazuju učesnici Kolektivnog ugovora u roku od 15 dana od dana nastanka spora.

Odluka arbitraže o spornom pitanju obavezuje učesnike.

Sastav i način rada arbitraže uređuju učesnici Kolektivnog ugovora odlukom o formiranju arbitraže.

Sporna pitanja u primeni ovog kolektivnog ugovora, rešava arbitraža koju obrazuju učesnici Kolektivnog ugovora, u roku od 15 dana od dana nastanka spora.

Odluka arbitraže o spornom pitanju obavezuje učesnike.

Sastav i način rada arbitraže uređuju učesnici Kolektivnog ugovora odlukom o formiranju arbitraže.

Koordinacioni odbor

Član 73.

Učesnici ovog kolektivnog ugovora formiraju Koordinacioni odbor za praćenje njegove primene.

U Koordinacioni odbor, učesnici ovog kolektivnog ugovora imenuju po tri člana i po tri zamenika.

Članovi i zamenici članova Koordinacionog odbora su stručna lica iz oblasti radnih odnosa, nemaju ograničen mandat i mogu biti uvek zamenjeni.

Koordinacioni odbor po potrebi, a najmanje jednom u šest meseci, razmatra aktuelna pitanja u vezi primene ovog kolektivnog ugovora, a posebno:

1. daje i objavljuje mišljenja, uputstva i procedure u vezi ostvarivanja prava i obaveza iz radnog odnosa, utvrđenih ovim kolektivnim ugovorom,
2. inicira izmene i dopune pojedinih odredbi Kolektivnog ugovora,
3. daje inicijativu za prošireno dejstvo ovog kolektivnog ugovora ili pojedinih njegovih odredbi,
4. daje mišljenje o zahtevima za izuzimanje od primene ovog kolektivnog ugovora,
5. na zahtev učesnika kolektivnog ugovora kod poslodavca, razmatra informaciju o usklađenosti kolektivnih ugovora kod poslodavca sa ovim kolektivnim ugovorom i preduzima odgovarajuće mere i aktivnosti,
6. i druge poslove u vezi primene ovog kolektivnog ugovora.

Koordinacioni odbor radi i odlučuje na osnovu Poslovnika koji donosi na prvoj, konstitutivnoj sednici.

Koordinacioni odbor vodi evidenciju o svom radu, a posebno o izdatim mišljenjima, upozorenjima i pokrenutim postupcima.

Uslove za rad Koordinacionog odbora obezbeđuju učesnici ovog kolektivnog ugovora.

XII. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 74.

Kolektivni ugovor se zaključuje na period od 12 meseci, od dana kada nadležni ministar donese odluku da se ovaj kolektivni ugovor u celosti primenjuje na sve poslodavce koji nisu članovi Udruženja poslodavaca – učesnika ovog kolektivnog ugovora.

Po isteku roka iz stava 1. ovog člana, Kolektivni ugovor prestaje da važi, ako se učesnici Kolektivnog ugovora drugačije ne sporazumeju najkasnije 30 dana pre isteka roka važenja ovog kolektivnog ugovora.

Važenje ovog kolektivnog ugovora pre isteka roka iz stava 1. ovog člana, može prestati sporazumom učesnika Kolektivnog ugovora.

Sporazum iz prethodnog stava ovog člana zaključuje se u pisanom obliku i obuhvata sve učesnike Kolektivnog ugovora. Ako neko odustane ili ne pristaje, sporazuma nema, a Kolektivni ugovor ostaje da važi.

Član 75.

Učesnici kolektivnog ugovora kod poslodavca kod kojih je organizovan sindikat, obavezni su da, u skladu sa odredbama Zakona i ovog kolektivnog ugovora, zaključe kolektivni ugovor, ili izvrše izmene i dopune važećeg kolektivnog ugovora radi usklađivanja sa odredbama ovog kolektivnog ugovora.

Ako kod poslodavca nije osnovan sindikat, zarada, naknade zarade i druga primanja zaposlenih mogu da se urede sporazumom.

Sporazum se smatra zaključenim kada ga potpišu direktor, odnosno preduzetnik i predstavnik saveta zaposlenih ili zaposleni koji je dobio ovlašćenje od najmanje 50% od ukupnog broja zaposlenih kod poslodavca.

Sporazum prestaje da važi danom stupanja na snagu kolektivnog ugovora kod poslodavca.

Član 76.

Poslodavci, članovi Udruženja poslodavaca – učesnika ovog kolektivnog ugovora kod kojih ni jedan sindikat ne ispunjava uslove reprezentativnosti ili sindikati nisu zaključili sporazum o udruživanju, odnosno ako učesnici u kolektivnom pregovaranju ne postignu saglasnost za zaključivanje kolektivnog ugovora, dužni su da:

1. donesu opšti akt ili izvrše izmene i dopune postojećeg opšteg akta, radi usklađivanja sa odredbama Zakona i ovog kolektivnog ugovora;

2. sa zaposlenima zaključe ugovore o radu ili iste usklade sa odredbama ovog kolektivnog ugovora.

Član 77.

Ukoliko u periodu važenja ovog kolektivnog ugovora prestane važenje Opšteg kolektivnog ugovora („Službeni glasnik RS”, br. 50/2008, 104/2008 – aneks I i 8/2009 – aneks II), učesnici ovog kolektivnog ugovora su saglasni da aneksom urede pitanja iz čl. 66. do 70. kao i druga pitanja o kojima se saglase.

Član 78.

Ako na dan stupanja na snagu ovog kolektivnog ugovora nije konačno odlučeno o pravima, obavezama i odgovornostima zaposlenog, na njih se primenjuju odredbe ovog kolektivnog ugovora, ako je to za zaposlenog povoljnije.

Izmene i dopune ovog kolektivnog ugovora vrše se na način i po postupku po kome je zaključen.

Ovaj kolektivni ugovor stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”, a primenjivaće se od dana kada nadležni ministar donese odluku da se ovaj kolektivni ugovor u celosti primenjuje na sve poslodavce u delatnosti građevinarstva i industrije građevinskog materijala koji nisu članovi udruženja poslodavaca – učesnika ovog kolektivnog ugovora.

Sindikat radnika građevinarstva i IGM Srbije
Predsednik,
Duško Vuković, s.r.

Granski sindikat građevinarstva,
IGM, DI i PP „Nezavisnost”
Predsednik,
Ranko Drljević, s.r.

Unija poslodavaca Srbije u grani
građevinarstva i industrije građevinskog materijala
Predsednik,
Zoran Mišeljić, s.r.

Prilog 1

KLASIFIKACIJA DELATNOSTI

Sektor	Oblast	Grana	Grupa	NAZIV I OPIS DELATNOSTI
1	2	3	4	5
SEKTOR F				GRAĐEVINARSTVO
				Obuhvata opšte i specijalizovane građevinske radove na zgradama i ostalim građevinama. Obuhvataju se novogradnja, popravke, dogradnja i adaptacija, postavljanje montažnih zgrada ili objekata na gradilištu, kao i građevine privremenog karaktera.
				Opšte građevinarstvo predstavlja izgradnju kompletnih stambenih i poslovnih zgrada, prodavnica i drugih javnih zgrada, pomoćnih i poljoprivrednih zgrada i sl., ili, pak, izgradnju ostalih građevina kao što su autoputevi, ulice, mostovi, tuneli, železničke pruge, aerodromi, pristaništa i drugi priobalni objekti, sistemi za navodnjavanje, kanalizacioni sistemi, industrijski objekti, cevovodi i električni vodovi, sportski objekti itd.
				Ovi poslovi mogu da se obavljaju za sopstveni ili za tuđ račun. Deo radova, a ponekad i celokupne radove, mogu da obavljaju podizvođači. Ovde se svrstava jedinica kojoj je poverena celokupna odgovornost za građevinski projekat.
				Obuhvata i popravku zgrada i ostalih građevina.
				U ovaj sektor svrstani su celokupna izgradnja zgrada (oblast 41), celokupni radovi na izgradnji ostalih građevina (oblast 42), kao i specijalizovane građevinske aktivnosti, i to samo ako se izvode kao deo građevinskog procesa (oblast 43).
				Iznajmljivanje građevinske opreme s rukovaocem klasifikuje se kao specijalizovani građevinski rad koji se izvodi korišćenjem ove opreme.
				Takođe obuhvata organizaciju izvođenja građevinskih projekata (razrada građevinskih projekata) zgrada ili ostalih građevina, u koju su uključena finansijska, tehnička i fizička sredstva potrebna za ostvarenje građevinskog projekta radi kasnije prodaje.
				Ukoliko se ovi radovi ne izvode radi kasnije prodaje građevine nego radi sopstvenog korišćenja (npr. davanje u zakup prostora u sopstvenim zgradama, prerađivački poslovi u fabrici), jedinica se ne svrstava ovde nego se razvrstava prema operativnim poslovima, tj. stvarnom stanju, proizvodnji itd.
	41			Izgradnja zgrada
				Obuhvata izgradnju svih vrsta zgrada. Tu su svrstane novogradnja, popravke, dogradnja i adaptacija, postavljanje montažnih zgrada ili objekata na gradilištu, kao i građevine privremenog karaktera.
				Obuhvaćena je izgradnja kompletnih stambenih i poslovnih zgrada, prodavnica i drugih javnih i pomoćnih zgrada, poljoprivrednih zgrada i sl.
		41.1		Razrada građevinskih projekata
			41.10	Razrada građevinskih projekata

Sektor	Oblast	Grana	Grupa	NAZIV I OPIS DELATNOSTI
1	2	3	4	5
				Obuhvata: razradu građevinskih projekata za stambene i nestambene zgrade - objedinjavanjem finansijskih, tehničkih i fizičkih sredstava neophodnih za realizaciju građevinskih projekata radi kasnije prodaje Ne obuhvata: - izgradnju zgrada, del. 41.20 - arhitektonsko i građevinsko projektovanje, del. 71.1 - usluge rukovođenja projektom koje su u vezi s građevinskim projektom, del. 71.1
		41.2		Izgradnja stambenih i nestambenih zgrada Obuhvata izgradnju kompletnih objekata ili za svoj račun, s namenom prodaje, ili na osnovu ugovora. Deo izgradnje ili celokupnu izgradnju može izvoditi podizvođač radova. Ako se obavljaju samo specijalizovani delovi građevinskog procesa, onda se delatnost svrstava u oblast 43.
			41.20	Izgradnja stambenih i nestambenih zgrada Obuhvata: - izgradnju svih vrsta stambenih zgrada: * zgrada s jednim stanom * zgrada s više stanova, uključujući i višespratne zgrade - izgradnju svih vrsta nestambenih zgrada: * zgrada za industrijsku proizvodnju, npr. fabrika, radionica, montažnih postrojenja itd. * bolnica, škola i poslovnih zgrada * hotela, prodavnica, tržnih centara i restorana * aerodromskih zgrada * sportskih dvorana * parking garaža, uključujući i podzemne garaže * skladišta * zgrada za obavljanje verskih obreda - montažu i podizanje montažnih građevina na gradilištu - prepravke i obnovu postojećih stambenih građevina Ne obuhvata: - izgradnju industrijskih postrojenja, osim zgrada, del. 42.99 - arhitektonsko i građevinsko projektovanje, del. 71.1 - rukovođenje projektom za izgradnju, del. 71.1

Sektor	Oblast	Grana	Grupa	NAZIV I OPIS DELATNOSTI
1	2	3	4	5
	42			Izgradnja ostalih građevina
				Obuhvata izgradnju ostalih građevina. Ovde spadaju novogradnja, popravke, dogradnja i adaptacija, postavljanje montažnih zgrada ili objekata na gradilištu, kao i građevine privremenog karaktera.
				Obuhvata se izgradnja (složenih, teških) građevina kao što su autoputevi, putevi, ulice, mostovi, tuneli, železničke pruge, aerodromske staze, pristaništa i drugi objekti na vodi, sistemi za navodnjavanje, kanalizacioni sistemi, industrijska postrojenja, cevovodi i električni vodovi i sportska igrališta. Ovi radovi mogu se obavljati za sopstveni račun ili za naknadu.
				Deo radova, a ponekad i celokupne radove, mogu da obavljaju podizvođači.
				Ako se obavljaju samo specijalizovani delovi građevinskog procesa, onda se delatnost svrstava u oblast 43.
		42.1		Izgradnja puteva i železničkih pruga
			42.11	Izgradnja puteva i autoputeva
				Obuhvata:
				- izgradnju autoputeva, ulica, drumova i drugih puteva za vozila i pešake
				- površinske radove na ulicama, putevima, autoputevima, mostovima ili tunelima:
				* asfaltiranje puteva
				* bojenje i obeležavanje oznaka na putevima
				* postavljanje ograda i saobraćajnih oznaka i sl.
				- izgradnju aerodromskih pista
				Ne obuhvata:
				- postavljanje ulične rasvete i električne signalizacije,
				- arhitektonsko i građevinsko projektovanje, del. 71.1
				- rukovođenje projektom za izgradnju, del. 71.1
			42.12	Izgradnja železničkih pruga i podzemnih železnica
				Obuhvata:
				- izgradnju železničkih pruga i podzemnih železnica
				Ne obuhvata:
				- postavljanje rasvete i električne signalizacije, del. 43.21
				- arhitektonsko i građevinsko projektovanje, del. 71.1
				- tehničko rukovođenje projektom za izgradnju, del. 71.1
			42.13	Izgradnja mostova i tunela
				Obuhvata:
				- izgradnju mostova, uključujući i mostove za uzdignute autoputeve (vijadukte)

Sektor	Oblast	Grana	Grupa	NAZIV I OPIS DELATNOSTI
1	2	3	4	5
				- izgradnju tunela
				Ne obuhvata:
				- postavljanje rasvete i električne signalizacije, del. 43.21
				- arhitektonsko i građevinsko projektovanje, del. 71.1
				- rukovođenje projektom za izgradnju, del. 71.1
		42.2		Izgradnja cevovoda, električnih i komunikacionih vodova
			42.21	Izgradnja cevovoda
				Obuhvata izgradnju cevovoda za transportovanje tečnosti i izgradnju međusobno povezanih zgrada i građevina koje čine sastavni deo tih sistema.
				Obuhvata:
				- izgradnju ostalih građevina za:
				* cevovode za prenos na velike daljine i gradske cevovode (međumesni i lokalni cevovodi)
				* glavne dovode i mrežu
				* sisteme za navodnjavanje (kanali)
				* rezervoare
				- izgradnju:
				* odvodnih sistema (kolektora), uključujući i popravke
				* postrojenja za deponovanje otpadnih voda
				* crpnih stanica
				- kopanje bunara
				Ne obuhvata:
				- rukovođenje projektom u vezi s građevinskim radovima niskogradnje, del. 71.12
			42.22	Izgradnja električnih i telekomunikacionih vodova
				Obuhvata izgradnju vodova za distribuciju električne energije i telekomunikacija i izgradnju međusobno povezanih zgrada i građevina koje čine sastavni deo tih sistema.
				Obuhvata:
				- izgradnju ostalih građevina za:
				* međumesne i lokalne komunikacione i energetske dalekovode i mrežu
				* elektrane
				Ne obuhvata:
				- rukovođenje projektom u vezi s građevinskim radovima niskogradnje, del. 71.12

Sektor	Oblast	Grana	Grupa	NAZIV I OPIS DELATNOSTI
1	2	3	4	5
		42.9		Izgradnja ostalih građevina
			42.91	Izgradnja hidrotehničkih objekata
				Obuhvata:
				- izgradnju:
				* vodenih puteva, pristaništa, marina, ustava i dr., kao i izvođenje rečnih radova (utvrđivanje obala)
				* brana i nasipa
				- iskopavanje (bagerovanje) vodenih puteva
				Ne obuhvata:
				- rukovođenje projektom u vezi s građevinskim radovima niskogradnje, del. 71.12
			42.99	Izgradnja ostalih nepomenutih građevina
				Obuhvata:
				- izgradnju industrijskih postrojenja, osim zgrada kao što su:
				* rafinerije
				* postrojenja hemijske industrije
				- izgradnju građevina koje nisu zgrade, kao što su:
				* sportski objekti na otvorenom
				- opremanje parcela potrebnom infrastrukturom (npr. melioracijom, izgradnjom puteva itd.)
				Ne obuhvata:
				- montažu industrijskih aparata i opreme, del. 33.20
				- parcelisanje zemljišta bez opremanja potrebnom infrastrukturom, del. 68.10
				- usluge rukovođenja projektom u vezi s građevinskim radovima niskogradnje, del. 71.12
	43			Specijalizovani građevinski radovi
				Obuhvataju se specijalizovani građevinski radovi (posebni zanati), tj. izgradnja delova zgrada i ostalih građevina ili pripremni radovi za njih.
				Ovi radovi su obično specijalizovani na način da se mogu izvoditi na različitim građevinama i zahtevaju posedovanje posebne vrste stručnosti ili opreme. To su, na primer: pobijanje stubova, izgradnja temelja, izrađivanje nosećih zidova, betoniranje, zidanje opekom, popločavanje kamenom, postavljanje građevinskih skela, pokrivanje krovova itd.
				Podizanje čeličnih konstrukcija razvrstava se ovde samo pod uslovom da konstrukcije ne proizvodi sama jedinica. Specijalizovane vrste radova većinom izvode podizvođači radova, a najčešće kada je reč o popravkama rađenim neposredno za vlasnika nepokretnosti.
				Takođe se uključuju završni i zanatski radovi.

Sektor	Oblast	Grana	Grupa	NAZIV I OPIS DELATNOSTI
1	2	3	4	5
				Obuhvaćene su i sve vrste montaža potrebnih za funkcionisanje građevine. Ove aktivnosti najčešće se izvode na samom gradilištu, mada deo poslova može da bude izveden u specijalnim radionicama. Uključeni su radovi kao što su uvođenje instalacija vodovoda, centralnog grejanja i klima-uređaja, antena, alarmnih sistema i ostali elektroradovi, instaliranje sistema raspršivača, liftova i pokretnih stepenica i dr.
				Ovde spadaju i izolacioni radovi (od vlage, toplote, zvuka), limarski radovi, postavljanje rashladnih uređaja, instaliranje rasvete i sistema signalizacije za puteve, železnicu, aerodrome, luke itd. Popravke koje se odnose na pomenute aktivnosti takođe su uključene.
				Završni radovi građenja obuhvataju radove kojima se dovršava i završava građevina, kao što su zastakljivanje, krečenje, farbanje, ili pokrivanje raznim vrstama materijala (parket, tepih (itison), tapete itd.), zatim peskarenje, završni tesarski radovi, zvučna izolacija, čišćenje eksterijera itd. Popravke poput spomenutih aktivnosti takođe su uključene.
				Iznajmljivanje građevinskih mašina s rukovaocem svrstava se u one delatnosti građevinarstva za čije se obavljanje te mašine iznajmljuju.
		43.1		Rušenje i pripremanje gradilišta
				Obuhvata pripremanje gradilišta za kasnije obavljanje građevinske aktivnosti i uključuje prethodno uklanjanje postojećih objekata.
			43.11	Rušenje objekata
				Obuhvata:
				- rušenje i demontažu zgrada i drugih objekata
			43.12	Pripremna gradilišta
				Obuhvata:
				- raščišćavanje gradilišta
				- zemljane radove: iskopavanje, nasipanje, nivelisanje terena, iskop kanala, uklanjanje stena, miniranje i dr.
				- pripremne radove za rudarstvo: uklanjanje iskopa i druge radove i pripremanje mineralnih nalazišta, osim zemljišta s naftom i gasom
				- drenažne radove na gradilištu
				- drenažne radove na poljoprivrednom ili šumskom zemljištu
				Ne obuhvata:
				- bušenje radi proizvodnje sirove nafte i prirodnog gasa, del. 06.10 i 06.20
				- dekontaminaciju tla, del. 39.00
				- bušenje i kopanje bunara, del. 42.21
				- iskop okna, del. 43.99
			43.13	Ispitivanje terena bušenjem i sondiranjem
				Obuhvata:

Sektor	Oblast	Grana	Grupa	NAZIV I OPIS DELATNOSTI
1	2	3	4	5
				- ispitivanje terena bušenjem i sondiranjem i uzimanje uzoraka radi proučavanja terena i građenja, kao i u geofizičke, geološke ili druge svrhe
				Ne obuhvata:
				- bušenje eksploatacionih izvora nafte ili gasa, del. 06.10 i 06.20
				- pomoćne usluge ispitivanja bušenjem i sondiranjem tokom rudarskih aktivnosti, del. 09.90
				- bušenje i kopanje bunara, del. 42.21
				- iskop okna, del. 43.99
				- istraživanja nafte i gasa, geofizička, geološka i seizmička merenja, del. 71.12
		43.2		Instalacioni radovi u građevinarstvu
				Obuhvata instalacione radove koji potpomažu funkcionisanje građevine kao takve, uključujući postavljanje instalacija električne energije, cevovoda (vodovoda, gasovoda i kanalizacije), sistema za grejanje i klimatizaciju, pokretnih stepenica i dr.
			43.21	Postavljanje električnih instalacija
				Obuhvata instaliranje električnih sistema u svim vrstama zgrada i ostalih građevina:
				- postavljanje instalacija:
				* električnih vodova i priključaka
				* telekomunikacionih vodova
				* vodova za računarsku mrežu, kablovsku televiziju, uključujući optičke kablove
				* satelitskih antena
				* rasvetnih sistema
				* protivpožarne alarme
				* alarmne sisteme protiv provala
				* ulične rasvete i električnih signala
				* rasvete na aerodromskim pistama
				- priključivanje električnih aparata za domaćinstvo, uključujući podno grejanje
				Ne obuhvata:
				- izgradnju komunikacionih i energetskih dalekovoda, del. 42.22
				- nadzor i daljinski nadzor elektronskih sigurnosnih sistema, kao što su alarmi protiv provale i protivpožarni zaštitni sistemi, uključujući njihovo instaliranje i održavanje, del. 80.20
			43.22	Postavljanje vodovodnih, kanalizacionih, grejnih i klimatizacionih sistema
				Obuhvata instaliranje vodovodnih, kanalizacionih, grejnih i klimatizacionih sistema, uključujući dogradnju, adaptaciju, održavanje i popravke:

Sektor	Oblast	Grana	Grupa	NAZIV I OPIS DELATNOSTI
1	2	3	4	5
				- postavljanje instalacija u zgradama ili drugim građevinama za:
				* grejne sisteme (na struju, gas ili naftu)
				* peći (kotlarnice) i rashladne tornjeve
				* solarne neelektrične kolektore
				* vodovodnu i sanitarnu opremu
				* ventilacionu i klimatizacionu opremu i kanale
				* uređaje za gas
				* cevi za isparenja
				* protivpožarne sisteme
				* sisteme za rotacioni raspršivač
				- iskop kanala za instalacione radove
				Ne obuhvata:
				- postavljanje električnog podnog grejanja, del. 43.21
			43.29	Ostali instalacioni radovi u građevinarstvu
				Obuhvata instaliranje ostale opreme (osim električne, vodovodne, kanalizacione) za grejne i klimatizacione sisteme ili industrijska postrojenja u zgradama i ostalim građevinama.
				Obuhvata:
				- postavljanje instalacija u zgradama ili drugim građevinama za:
				* liftove i pokretne stepenice
				* automatska i obrtna vrata
				* gromobrane
				* sistem za vakuumsko čišćenje
				* toplotnu i zvučnu izolaciju, zaštitu od vibracija i dr.
				Ne obuhvata:
				- instaliranje industrijskih mašina, del. 33.20
		43.3		Završni građevinsko-zanatski radovi
			43.31	Malterisanje
				Obuhvata:
				- malterisanje spoljnih i unutrašnjih površina zgrada i drugih objekata i ukrasne štuko-radove, uključujući i nanošenje odgovarajuće podloge
			43.32	Ugradnja stolarije
				Obuhvata:
				- ugradnju vrata (osim automatskih i obrtnih), prozora, okvira za vrata i prozore od drveta ili drugog materijala

Sektor	Oblast	Grana	Grupa	NAZIV I OPIS DELATNOSTI
1	2	3	4	5
				- ugradnju kuhinjske opreme, ormana, stepeništa, opreme za radnje i sl.
				- ugradnju nameštaja
				- unutrašnje dovršavanje tavanica, pokretnih delova i dr.
				Ne obuhvata:
				- ugrađivanje automatskih i obrtnih vrata, del. 43.29
			43.33	Postavljanje podnih i zidnih obloga
				Obuhvata:
				- postavljanje, popločavanje, nameštanje (ili oblaganje) u zgradama i ostalim građevinama:
				* keramičkih, betonskih ili kamenih, zidnih ili podnih pločica, i oblaganje peći keramičkim pločicama
				* parketa i drugih podnih obloga od drveta, pokrivanje zidova drvetom
				* tepisona i linoleumskih podnih pokrivača, uključujući i one od gume ili plastičnih masa
				* podnih i zidnih obloga od teraca, mermera, granita ili škriljca
				* tapeta
			43.34	Bojenje i zastakljivanje
				Obuhvata:
				- unutrašnje i spoljašnje bojenje zgrada
				- bojenje ostalih građevina
				- zastakljivanje, postavljanje ogledala i dr.
				Ne obuhvata:
				- ugradnju prozora, del. 43.32
			43.39	Ostali završni radovi
				Obuhvata:
				- čišćenje novih zgrada nakon izgradnje
				- ostale nepomenute završne radove
				Ne obuhvata:
				- unutrašnje dekoraterske radove, del. 74.10
				- unutrašnje čišćenje zgrada i ostalih građevina, del. 81.21
				- specijalno unutrašnje i spoljašnje čišćenje zgrada, del. 81.22
		43.9		Ostali specifični građevinski radovi
			43.91	Krovni radovi
				Obuhvata:

Sektor	Oblast	Grana	Grupa	NAZIV I OPIS DELATNOSTI
1	2	3	4	5
				- podizanje krovova
				- pokrivanje krovova
				Ne obuhvata:
				- iznajmljivanje mašina i opreme za građevinarstvo bez rukovaoca, del. 77.32
			43.99	Ostali nepomenuti specifični građevinski radovi
				Obuhvata:
				- specijalizovane građevinske radove koji su zajednički za različite vrste građevina a zahtevaju posedovanje specijalnih veština ili specijalne opreme:
				* izgradnju temelja (fundiranje), uključujući pobijanje šipova
				* postavljanje izolacije protiv vlage i hidroizolacija
				* uklanjanje vlage u zgradama
				* kopanje okna
				* montiranje industrijski proizvedenih čeličnih elemenata koje izvođač radova nije proizveo
				* armiranje
				* zidanje opekom i kamenom
				* montiranje i demontiranje skela i radnih platformi, uključujući i rad na skelama i radnim platformama uzetim u zakup
				* podizanje dimnjaka, industrijskih peći i dr.
				* izvođenje radova po specijalnim zahtevima, za koje je neophodna veština penjanja i znanje korišćenja odgovarajuće opreme, tj. rad na visokim objektima
				- izvođenje podzemnih radova
				- izgradnju spoljnih bazena za plivanje
				- čišćenje parom, peskarenje i slični radovi na spoljašnosti zgrade
				- iznajmljivanje kranova i druge opreme za izgradnju koja ne može biti svrstana u specifični tip izgradnje, zajedno s radnicima
				Ne obuhvata:
				- iznajmljivanje mašina i opreme za izgradnju ili rušenje bez rukovaoca, del. 77.32
SEKTOR B				RUDARSTVO
		08.1		Eksploatacija kamena, peska, gline i drugih sirovina za građevinske materijale
			08.11	Eksploatacija građevinskog i ukrasnog kamena, krečnjaka, gipsa, krede
				Obuhvata:
				- eksploataciju, grubu obradu i sečenje građevinskog i ukrasnog kamena (mermer, granit, peščar i dr.)

Sektor	Oblast	Grana	Grupa	NAZIV I OPIS DELATNOSTI
1	2	3	4	5
				- lomljenje i drobljenje ukrasnog i građevinskog kamena
				- eksploataciju, drobljenje i prosejavanje krečnjaka
				- eksploataciju gipsa i anhidrita
				- eksploataciju krede i dolomita
				Ne obuhvata:
				- eksploataciju sirovina za hemijsku industriju i proizvodnju mineralnih đubriva, del. 08.91
				- proizvodnju kalcinisanog dolomita kreča, del. 23.52
				- rezanje, oblikovanje i glačanje arhitektonskog kamena van kamenoloma, del. 23.70
			08.12	Eksploatacija šljunka, peska, gline i kaolina
				Obuhvata:
				- eksploataciju industrijskog peska, građevinskog peska i šljunka
				- drobljenje i prosejavanje šljunka
				- eksploataciju građevinskog peska
				- eksploataciju opekarske gline, vatrostalne gline i kaolina
				Ne obuhvata:
				- eksploataciju uljnog (bituminoznog, katranskog) peska, del. 06.10
SEKTOR C				PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA
		23.2		Proizvodnja vatrostalnih proizvoda
			23.20	Proizvodnja vatrostalnih proizvoda
				Obuhvata proizvodnju međufaznih proizvoda od iskopanih ili izvađenih nemetalnih minerala kao što su pesak, šljunak, kamen ili glina.
				Obuhvata:
				- proizvodnju vatrostalnog maltera i betona
				- proizvodnju vatrostalnih keramičkih proizvoda:
				* termoizolacionih keramičkih proizvoda od silikatnog fosilnog brašna
				* vatrostalnih cigli, blokova i pločica
				* vatrostalnih keramičkih retorti, lonaca, mufova, izlivnika, cevi, lula i dr.
				- proizvodnju vatrostalnih predmeta koji sadrže magnezit, dolomit i hromit
		23.3		Proizvodnja građevinskih materijala od gline
			23.31	Proizvodnja keramičkih pločica i ploča
				Obuhvata:
				- proizvodnju nevatrostalnih keramičkih podnih i zidnih pločica, mozaik-kockica i dr.

Sektor	Oblast	Grana	Grupa	NAZIV I OPIS DELATNOSTI
1	2	3	4	5
				- proizvodnju nevatrostalnih keramičkih ploča i pločnika
				Ne obuhvata:
				- proizvodnju veštačkog kamena od plastičnih masa (npr. imitacija mermera), del. 22.23
				- proizvodnju vatrostalnih keramičkih proizvoda, del. 23.20
				- proizvodnju podnih obloga od pečene gline, del. 23.32
				- proizvodnju keramičkih cigli i krovnih pločica, del. 23.32
			23.32	Proizvodnja opeke, crepa i građevinskih proizvoda od pečene gline
				Obuhvata:
				- proizvodnju nevatrostalnog građevinskog materijala od pečene gline: opeke, crepova, cevi za dimnjake i drugih cevi, odvoda i dr.
				- proizvodnju podnih blokova od pečene gline
				Ne obuhvata:
				- proizvodnju vatrostalnih keramičkih proizvoda, del. 23.2
				- proizvodnju nevatrostalnih keramičkih proizvoda za druge potrebe (osim za građevinarstvo), del. 23.4
		23.4		Proizvodnja ostalih keramičkih i porcelanskih proizvoda
				Obuhvata proizvodnju finalnih proizvoda od ruda i nemetalnih minerala kao što su pesak, šljunak, glina i kamen.
			23.41	Proizvodnja keramičkih predmeta za domaćinstvo i ukrasnih predmeta
				Obuhvata proizvodnju:
				- stonih keramičkih proizvoda i drugih keramičkih proizvoda za domaćinstvo
				- figura i drugih ukrasnih predmeta od keramike
				Ne obuhvata:
				- proizvodnju imitacija nakita od keramike, del. 32.13
				- proizvodnju keramičkih igračaka, del. 32.40
			23.42	Proizvodnja sanitarnih keramičkih proizvoda
				Obuhvata:
				- proizvodnju sanitarnih keramičkih proizvoda (kada, umivaonika, ve-ce šolja itd.)
				Ne obuhvata:
				- proizvodnju vatrostalnih keramičkih proizvoda, del. 23.20
				- proizvodnju keramičkog građevinskog materijala, del. 23.3
			23.43	Proizvodnja izolatora i izolacionog pribora od keramike
				Obuhvata:

Sektor	Oblast	Grana	Grupa	NAZIV I OPIS DELATNOSTI
1	2	3	4	5
				- proizvodnju keramičkih električnih izolatora i izolacionog pribora
				Ne obuhvata:
				- proizvodnju vatrostalnih keramičkih proizvoda, del. 23.20
			23.44	Proizvodnja ostalih tehničkih proizvoda od keramike
				Obuhvata:
				- proizvodnju keramičkih predmeta za laboratorijske, hemijske i tehničke svrhe
				- proizvodnju keramičkih delova za magnete
				Ne obuhvata:
				- proizvodnju veštačkog kamena (npr. imitacija mermera), del. 22.23
				- proizvodnju vatrostalnih keramičkih proizvoda, del. 23.20
				- proizvodnju keramičkih građevinskih materijala, del. 23.3
				- proizvodnju keramičkih izolacionih materijala, del. 23.43
			23.49	Proizvodnja ostalih keramičkih proizvoda
				Obuhvata:
				- proizvodnju keramičkih lonaca, sudova i sličnih proizvoda koji se koriste za prenošenje ili pakovanje proizvoda
				- proizvodnju nepomenutih keramičkih proizvoda
				Ne obuhvata:
				- proizvodnju keramičkih sanitarnih proizvoda, del. 23.42
				- proizvodnju veštačkih zuba, del. 32.50
		23.5		Proizvodnja cementa, kreča i gipsa
			23.51	Proizvodnja cementa
				Obuhvata:
				- proizvodnju klinkera i hidrauličnog cementa, uključujući portland-cement, aluminijumski cement, cement od šljake i superfosfatni cement
				Ne obuhvata:
				- proizvodnju vatrostalnog maltera i betona, del. 23.20
				- proizvodnju gotove i suvo mešane betonske smeše i maltera, del. 23.63 i 23.64
				- proizvodnju maltera, del. 23.64
				- proizvodnju proizvoda od cementa, del. 23.69
				- proizvodnju cementa za zubarstvo, del. 32.50
			23.52	Proizvodnja kreča i gipsa
				Obuhvata:
				- proizvodnju negašenog, gašenog i hidratisanog kreča

Sektor	Oblast	Grana	Grupa	NAZIV I OPIS DELATNOSTI
1	2	3	4	5
				- proizvodnju gipsa i pečenih sulfata
				- proizvodnju kalcinisanog dolomita
				Ne obuhvata:
				- proizvodnju predmeta od gipsa, del. 23.62 i 23.69
		23.6		Proizvodnja proizvoda od betona, cementa i gipsa
			23.61	Proizvodnja proizvoda od betona namenjenih za građevinarstvo
				Obuhvata:
				- proizvodnju proizvoda od betona, cementa ili predmeta od veštačkog kamena za upotrebu u građevinarstvu:
				* opeke, ploča za popločavanje, blokova, panela, ispuna, cevi, stubova i dr.
				* montažnih građevinskih elemenata za visokogradnju i niskogradnju, od betona, cementa ili veštačkog kamena
				Ne obuhvata:
				- proizvodnju vatrostalnog maltera, del. 23.20
				- proizvodnju gotove betonske smeše i maltera, del. 23.63 i 23.64
			23.62	Proizvodnja proizvoda od gipsa namenjenih za građevinarstvo
				Obuhvata:
				- proizvodnju proizvoda od gipsa za upotrebu u građevinarstvu:
				* tabli, ploča, panela i dr.
			23.63	Proizvodnja svežeg betona
				Obuhvata:
				- proizvodnju svežeg i suvo mešanog betona i maltera
				Ne obuhvata:
				- proizvodnju vatrostalnog cementa, del. 23.20
			23.64	Proizvodnja maltera
				Obuhvata:
				- proizvodnju maltera u prahu
				Ne obuhvata:
				- proizvodnju vatrostalnog maltera, del. 23.20
				- proizvodnju svežeg, suvo mešanog maltera i betona, del. 23.63
			23.65	Proizvodnja proizvoda od cementa s vlaknima
				Obuhvata:
				- proizvodnju građevinskog materijala od biljnih supstanci (drvena vuna, slama, trska) koje su aglomerisane cementom, gipsom ili drugim mineralnim vezivima

Sektor	Oblast	Grana	Grupa	NAZIV I OPIS DELATNOSTI
1	2	3	4	5
				- proizvodnju azbest-cementnih proizvoda i proizvoda s celuloznim i sličnim vlaknima:
				* talasastih i drugih ploča, panela, crepova, cevi, rezervoara, oluka, korita, šolja, posuda, nameštaja, okvira za prozore i dr.
			23.69	Proizvodnja ostalih proizvoda od betona, gipsa i cementa
				Obuhvata:
				- proizvodnju ostalih proizvoda od betona, cementa, gipsa i veštačkog kamena:
				* kipova, predmeta sa udubljenim i ispupčenim reljefom, ukrasnih posuda, žardinjera, klupa i dr.
		23.7		Sečenje, oblikovanje i obrada kamena
			23.70	Sečenje, oblikovanje i obrada kamena
				Obuhvata:
				- sečenje, oblikovanje i obradu kamena za upotrebu u građevinarstvu, na grobljima, u izgradnji puteva, za pokrivanje krovova i dr.
				- proizvodnju kamenih stolova i klupa
				Ne obuhvata:
				- aktivnosti koje se obavljaju u kamenolomima, kao što je gruba obrada kamena, del. 08.11
				- proizvodnju mlinskog kamenja, brusnog kamenja i sličnih proizvoda, del. 23.9
SEKTOR M				STRUČNE, NAUČNE, INOVACIONE I TEHNIČKE DELATNOSTI
	71			Arhitektonske i inženjerske delatnosti; inženjersko ispitivanje i analize
				Obuhvata pružanje arhitektonskih i inženjerskih usluga, projektovanje, izradu planova, nadzor izgradnje, premeravanje i kartografiju.
				Takođe uključuje obavljanje fizičkih, hemijskih i drugih analitičkih ispitivanja.
		71.1		Arhitektonske i inženjerske delatnosti i tehničko savetovanje
				Obuhvata pružanje arhitektonskih i inženjerskih usluga, projektovanje, izradu planova, nadzor izgradnje, premeravanje, kartografiju i slično.
			71.11	Arhitektonska delatnost
				Obuhvata:
				- davanje arhitektonskih saveta koji se odnose na:
				* izradu nacrta i planova projekata
				* urbanističko i prostorno planiranje i projektovanje krajolika
				Ne obuhvata:
				- usluge informacione tehnologije, del. 62.02 i 62.09
				- usluge unutrašnjeg dekorisanja, del. 74.10
			71.12	Inženjerske delatnosti i tehničko savetovanje

Sektor	Oblast	Grana	Grupa	NAZIV I OPIS DELATNOSTI
1	2	3	4	5
				Obuhvata:
				- inženjerski dizajn (tj. primenu zakona fizike i principa inženjerstva u dizajniranju mašina, materijala, instrumenata, struktura, procesa i sistema) i konsultantske aktivnosti u vezi sa:
				* mašinama i procesima
				* projektima za niskogradnju, hidrogradnju i saobraćaj
				* projektima upravljanja vodama
				- izradu i realizaciju elaborata u oblasti elektrotehnike, rudarstva, hemije, mašinstva, industrije i sigurnosnog sistema
				- izradu projekata koji se koriste za klimatizaciju, rashlađivanje, prečišćavanje i ispitivanje zagađenosti vazduha, u oblasti akustike itd.
				- geofizička, geološka i seizmološka merenja
				- geodetske aktivnosti:
				* premeravanje granica i terena
				* hidrološko merenje
				* podzemno merenje
				* pružanje kartografskih informacija
				Ne obuhvata:
				- probna bušenja povezana sa iskorišćavanjem ruda, del. 09.10 i 09.90
				- razvoj i publikovanje softvera, del. 58.29 i 62.01
				- usluge informacione tehnologije, del. 62.02 i 62.09
				- tehničko testiranje, del. 71.20
				- istraživanje i razvoj u tehničko-tehnološkim naukama, del. 72.19
				- industrijski dizajn, del. 74.10
				- snimanje iz vazduha, del. 74.20
SEKTOR N				ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DELATNOSTI
		77.3		Iznajmljivanje i lizing mašina, opreme i materijalnih dobara
			77.32	Iznajmljivanje i lizing mašina i opreme za građevinarstvo
				Obuhvata:
				- iznajmljivanje i lizing mašina i opreme za građevinarstvo bez rukovaoca, i to:
				* kranova
				* skela i radnih platformi, ne uključujući montažu i demontažu
				Ne obuhvata:
				- iznajmljivanje mašina ili opreme za građevinarstvo sa rukovaocem, del. 43